

ISSN 2414-0562 (Print)

ISSN 2617-2224 (Online)

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25))

ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ
НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПУБЛІЧНЕ УРЯДУВАННЯ PUBLIC MANAGEMENT

№ 5 (25) – грудень 2020

*Збірник підготовлений у науковому партнерстві
з Українською Технологічною Академією*

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

NISPAcee
THE NETWORK OF INSTITUTES AND
SCHOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Київ
2020

Редакція

Головний редактор
Романенко Євген Олександрович,
доктор наук з державного управління,
професор, академік Української Технологічної
Академії, Міжнародної Кадрової Академії
та Академії наук публічного управління,
заслужений юрист України
Заступник головного редактора
Жукова Ірина Віталіївна,
кандидат наук з державного управління, доцент

Публічне урядування
Свідцтво KB 21596-11496 P

Видається з листопада 2015 року
Періодичність: 1 раз на квартал + 1 на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 9 від 29.12.2020)

Видання є таким, що реферується в міжнародних
та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, PIIHC, ResearchBib,
Turkish Education Index, Polish Scholarly
Bibliography, КиберЛенинка, Google Scholar,
“Україніка наукова”, “Джерело”.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки
України від 07.11.2018 № 1218 збірник
“Публічне урядування” внесено до Списку
друкованих періодичних видань, що включаються
до Переліку наукових фахових видань України,
яким присвоєно категорію “Б”.

Відповідальність за зміст, достовірність фактів,
цитат, цифр несуть автори матеріалів. Редакція
залишає за собою право на незначне редагування
і скорочення (зі збереженням авторського стилю та
головних висновків). Редакція не завжди поділяє
думки авторів та не несе відповідальність за надану
ними інформацію. Матеріали подано
в авторській редакції.

Передрук — тільки з дозволу редакції.

Адреса редакційної колегії: Андріївський узвіз,
буд. 11, оф. 68, м. Київ, Україна, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Адреса видавництва:
ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія
управління персоналом”
вул. Фрометівська, 2,
Київ, Україна, 03039

Українська
Технологічна Академія

IIAS
International Institute
of Administrative Sciences

NISPAcee
THE NETWORK OF INSTITUTES AND
SCHOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Editorial

Editorial in Chief
Yevgen Oleksandrovych Romanenko,
Doctor of sciences in Public Administration, Professor,
Academician of the Ukrainian Technological Academy,
International Personnel Academy and Academy
of Sciences of Public Administration, Honored Lawyer
of Ukraine
Deputy Editor
Iryna Vitaliivna Zhukova,
PhD in Public Administration, assistant professor

Public management
Certificate KB 21596-11496 P

Published from november 2015
Pereodisity: 4 times on a year + one
Published by the decision of Academic council of
Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 9 from December 29, 2020)

Collection is included to the international and
domestic scientometrics databases Index
Copernicus International, ResearchBib, Turkish
Education Index, Polish Scholarly Bibliography,
PIIHC, КиберЛенинка, Google Scholar, “Україніка
наукова”, “Джерело”.

According to the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine dated November 7, 2018,
№ 1218, the collection “Public management”
is included in the List of printed periodicals, which are
included in the List of scientific professional editions
of Ukraine, which have been assigned the category “B”.

The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors
reserves the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world
views of the authors and are not responsible for the
information provided. Materials filed
in the author's edition.

Reprinting — with the editorial's permission strictly.

Address of the editorial board: 11, Andriivskyy
Descent, office 68, Kyiv, Ukraine, 04070
E-mail: Assembly2015@ukr.net
www.vadnd.org.ua

Address of the editorial:
Interregional Academy
of Personnel Management
Str. Frometivska, 2,
Kyiv, Ukraine, 03039

Головний редактор — Романенко Євген Олександрович, проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом, доктор наук з державного управління, професор, академік Української Технологічної Академії, Міжнародної Кадрової Академії та Академії наук публічного управління, заслужений юрист України.

Заступник головного редактора — Жукова Ірина Віталіївна, кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

Редакційна колегія

1. Акімова Людмила Миколаївна — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економіки природокористування Національного університету водного господарства та природокористування.

2. Андрущенко Тетяна Вікторівна — доктор політичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

3. Афонін Едуард Андрійович — доктор соціологічних наук, професор, академік Української технологічної академії, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентові України.

4. Балашов Анатолій Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, президент Всеукраїнської академії наук публічного управління.

5. Бова Тетяна В'ячеславівна — доктор наук з державного управління, доцент, Херсонський національний технічний університет, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування.

6. Бодров Володимир Григорович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління національним господарством та економічної політики Національної академії державного управління при Президентові України.

7. Бульба Володимир Григорович — доктор наук з державного управління, професор, декан факультету підготовки магістрів державного управління Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

8. Бутирська Тетяна Олександрівна — доктор наук з державного управління, доцент,

професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

9. Валевський Олексій Леонідович — доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень.

10. Ващенко Костянтин Олександрович — доктор політичних наук, Голова Національного агентства України з питань державної служби, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, заслужений економіст України.

11. Вендт Ян Анджей — доктор хабілітований наук про Землю у сфері географії, професор, заступник директора з питань науки та розвитку Інституту океанографії та географії Гданського університету (Польща).

12. Гавська Лариса Анатоліївна — доктор наук з державного управління, доцент, заступник начальника управління з навчальної роботи — начальник відділу менеджменту знань Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри управління освітою.

13. Гвожджевiч Сильвiя — кандидат наук, кафедра адміністрації та національної безпеки Державної професійної вищої школи ім. Якуба з Парадижа в Гожуві-Великопольському (Гожув-Великопольський, Польща).

14. Гечбайя Бадри Нодарович — доктор економічних наук, асоційований професор, Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, факультет економіки і бізнесу. Керуючий департаментом управління бізнесом (Грузія).

15. Гурковський Володимир Ігорович — доктор наук з державного управління, перший заступник директора ВГО “Центр дослідження проблем публічного управління”.

16. Дацiй Надiя Василiвна — доктор наук з державного управління, доцент, завідувач

кафедри менеджменту і маркетингу Київського національного лінгвістичного університету.

17. Девадзе Анзор Хемидович — кандидат економічних наук, доктор економіки, професор, Батумський державний університет ім. Шота Руставелі, факультет туризму (Грузія).

18. Денисюк Світлана Георгіївна — доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету.

19. Довгань Валерій Іванович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Хмельницького університету управління та права.

20. Драган Іван Олександрович — доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, професор кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування Житомирського державного технологічного університету.

21. Драгомирецька Наталія Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри філософських та соціально-політичних наук Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

22. Жулева Гергана — Доктор PhD, виконавчий директор болгарської урядової “Програми доступу до інформації” (Болгарія).

23. Іваницька Ольга Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри теорії та практики управління Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”.

24. Ірвін Студін — Доктор PhD, професор Школи державної політики та управління Університету Торонто, Президент Інституту питань XXI століття, головний редактор і видавець журналу Global Brief (Канада).

25. Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

26. Карташов Євген Григорович — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри управління проектами та загальнофахових дисциплін, Інститут менеджменту

та психології Національної академії педагогічних наук України.

27. Кіслов Денис Васильович — доктор наук з державного управління, доцент, член-кореспондент Української Академії Наук, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

28. Козаков Володимир Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України.

29. Корнієвський Олександр Анатолійович — доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень.

30. Кринична Ірина Петрівна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

31. Крюков Олексій Ігорович — доктор наук з державного управління, професор кафедри політології та філософії Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

32. Литвин Юрій Олексійович — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління.

33. Лопушинський Іван Петрович — доктор наук з державного управління, професор, Херсонський національний технічний університет, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування.

34. Мамічев Олексій Юрійович — доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії російського та зарубіжного права Владивостоцького державного університету економіки і сервісу (Росія).

35. Миколайчук Микола Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри економічної та фінансової політики.

36. Мікеладзе Едуард Важаєвич — кандидат економічних наук, професор, Хічурський навчальний університет ім. святої Тбел Абусерідзе, факультет економіки та бізнесу (Грузія).

37. Мішель Маффесолі — професор університету ім. Рене Декарта/Сорбонна — Париж V (Париж, Французька республіка).

38. Молодцов Олександр Володимирович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу.

39. Мотренко Тимофій Валентинович — професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, доктор філософських наук, професор, Академік Національної академії педагогічних наук України.

40. Наумкіна Світлана Михайлівна — доктор політичних наук, професор Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського” (м. Одеса).

41. Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, професор, академік Академії будівництва України, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, Заслужений будівельник України.

42. Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

43. Новаченко Тетяна Василівна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України.

44. Олуйко Віталій Миколайович — доктор наук з державного управління, професор, голова Хмельницького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України.

45. Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного адміністру-

вання Міжрегіональної Академії управління персоналом.

46. Пивоваров Костянтин Володимирович — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

47. Пірен Марія Іванівна — доктор соціологічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри.

48. Плющ Руслан Миколайович — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

49. Половцев Олег Валентинович — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

50. Радченко Олександр Віталійович — доктор наук з державного управління, професор, професор Університету Яна Длугоша в Ченстохові (Польща).

51. Ромат Євгеній Вікторович — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри маркетингу та реклами Київського національного торговельно-економічного університету.

52. Руденко Ольга Мстиславівна — доктор наук з державного управління, доцент, директор Науково-дослідного інституту публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського національного технологічного університету.

53. Ручка Анатолій Олександрович — доктор соціологічних наук, професор, Інститут соціології НАН України, головний науковий співробітник.

54. Саханенко Сергій Єгорович — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України.

55. Сіцінська Майя Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри філософії та політології Національного університету державної податкової служби України.

56. Слінько Олександр Анатолійович — доктор політичних наук, професор, завідувач

кафедри політології та політичного управління Воронежської філії Російської академії народного господарства та державної служби при Президентові Російської Федерації (Росія).

57. Соболева Наталя Іванівна — доктор соціологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут соціології НАН України, провідний науковий співробітник.

58. Сурай Інна Геннадіївна — доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та публічної служби Національної академії державного управління при Президентові України.

59. Суший Олена Володимирівна — доктор наук з державного управління, доцент, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, завідувач лабораторії.

60. Тадеуш Троціковскі — доктор наук про управління, професор, член-кореспондент Регіональної Академії Менеджменту, Голова Правління Регіонального Центру Європейської Інтеграції (Польща).

61. Усаченко Лариса Михайлівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, Заслужений діяч науки і техніки України.

62. Халецька Аліна Анатоліївна — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності Волинського інституту економіки та менеджменту.

63. Філіпенко Тетяна В'ячеславівна — доктор наук з державного управління, професор Міжрегіональної Академії управління персоналом.

64. Жукова Ірина Віталіївна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом.

65. Червякова Ольга Володимирівна — доктор наук з державного управління.

66. Чернишов Юрій Георгійович — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри Алтайського державного університету, директор Алтайської школи політичних досліджень (Росія).

67. Шайгородський Юрій Жанович — доктор політичних наук, доцент, головний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

68. Шпак Юрій Валерійович — доктор наук з державного управління, професор кафедри економіки підприємства Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.

69. Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування.

70. Яутріте Брієде — доктор юридичних наук, професор, Латвійський університет, юридичний факультет (Латвія).

Editor in Chief — Yevhen Oleksandrovych Romanenko, Vice-Rector of Interregional Academy of Personnel Management, Doctor of sciences in Public Administration, Professor, Academician of the Ukrainian Technological Academy, International Personnel Academy and Academy of Sciences of Public Administration, Honored Lawyer of Ukraine.

Deputy Editor — Iryna Vitaliivna Zhukova, PhD in Public Administration, assistant professor, Professor of the Department of Public Administration in the field of civil defense of the Institute of Public Administration and Research in Civil Protection.

Editorial board

1. Lyudmila Nikolayevna Akimova — Doctor of Science in Public Administration, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Professor of Finance and Economics of Nature Management Department, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine.

2. Tetiana Viktorivna Andrushchenko — Doctor of Political Science, Professor, leading researcher of the Institute of Higher Education of National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

3. Eduard Andriyovych Afonin — Doctor of sociological science, Professor, Professor of the Department of Political Analysis and Forecasting of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine.

4. Anatolii Mykolaiovych Balashov — Doctor of science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, President of the Ukrainian Academy of Science of Public Administration.

5. Tetiana Viacheslavivna Bova — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-Government of the Kherson National Technical University.

6. Volodymyr Hryhorovych Bodrov — Doctor of economic science, Professor, Head of the Dept. of administration of National Economy and Economic Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

7. Volodymyr Hryhorovych Bulba — Doctor of Science in Public Administration, Professor, Dean of the Faculty of Masters Preparation of Public Administration of the Kharkov Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

8. Tetiana Oleksandrivna Butyrskya — Doctor of science in Public Administration,

Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

9. Oleksii Leonidovych Valevskiy — Doctor of science in Public Administration, Senior Researcher, Senior Research of the National Institute for Strategic Studies.

10. Kostiantyn Oleksandrovych Vashchenko — Doctor of Political Sciences, Head of the National Agency of Ukraine on Civil Service, member-correspondent of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Honored Economist of Ukraine.

11. Andrzej Jan Wendt — Habilitovanny doctor of Earth Sciences in the field of geography, professor, Deputy Director from questions of Science and Development of Institute of the Oceanography and Geography of the Gdansk University (Poland).

12. Larysa Anatoliivna Haievska — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, chief of Management from Educational Work is a Chief of Department of Management of Knowledge of the National Academy of State Administration at President of Ukraine, Professor of Department of Management Education.

13. Sylvia Hvozhdzhyevich — Candidate of Science, Dept. of Administration and the National Security of State Higher Professional School. named Jakub from Paradyzhu in Lublin-Velykopolckomu (Gorzow Wielkopolski, Poland).

14. Badry Nodarovych Hechbayya — Doctor of Economics, Professor Asotsiirovanyy, Batumi State University of Shota Rustaveli. Faculty of Economics and Business. Managing of the Dept. of business management (Georgia).

15. Volodymyr Ihorovych Hurkovskiy — Doctor of science in Public Administration, First Deputy Director of the NGO "Center of studies of problems of public administration".

16. Dadiy Nadezhda Vasilivna — Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Management and Marketing of the Kyiv National Linguistic University.

17. Anzor Hemydovych Devadze — Candidate of economic science, Doctor of Economics, professor, Sh. Rustaveli Batumi State University, Dept. of Tourism (Georgia).

18. Svitlana Heorhiivna Denysiuk — Doctor of Political Science, Professor of the Dept. Sociopolitical Sciences of the Vinnitsa National Technical University.

19. Valerii Ivanovych Dovhan — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self — government of Khmelnytsky University of Management and Law.

20. Dragan Ivan Alexandrovich — Doctor of Science in Public Administration, Senior Researcher, Professor of the Department of Economic Security, Public Administration and Administration of Zhytomyr State Technological University.

21. Nataliia Mykhailivna Drahomiretska — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Philosophy and Social and Political Sciences of the Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

22. Gargana Zhuleva — Doctor PhD, Executive Director of the Bulgarian government's "Program of access to information" (Bulgaria).

23. Ivanitskaya Olga Mikhailovna — Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Theory and Practice of Management of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after M. Sc. Igor Sikorsky".

24. Irvin Studin — PhD, Professor in the School of Public Policy and Governance of the University of Toronto, President of the Institute for XXI Century Questions, and also Editor-in-Chief and Publisher of Global Brief magazine (Canada).

25. Roman Petrovych Kaidashev — Doctor of juridical science, Associate professor, Professor of the Department of public administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

26. Evgeny Grigoryevich Kartashov — Doctor of science in Public Administration,

Head of the Department of Project Management and General Professional Disciplines, Institute of Management and Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

27. Kislov Denis Vasilievich — Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Corresponding Member of the Ukrainian Academy of Sciences, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

28. Volodymyr Mykolaiovych Kozakov — Doctor of science in Public Administration, Professor of public policy and social development of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

29. Oleksandr Anatoliiovych Kornievskyy — Doctor of Political Science, Associate professor, Chief Scientist of the National Institute for Strategic Studies (NISS).

30. Iryna Petrivna Krynychna — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Professor Department of Public Administration and Local Self-Government of the Dnepropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

31. Oleksii Igorevych Kryukov — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Political Science and Philosophy of the Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

32. Yurii Oleksiyovych Lytvyn — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of Public Administration and Local government of the Academy of Municipal Management.

33. Ivan Petrovych Lopushynskiy — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of public administration and local government of the Kherson National Technical University.

34. Oleksii Yuriyovich Mamichev — Doctor of Political Science, Associate professor, Head of the Department of Theory and history of Russian and international law of the Vladivostok State University of Economics and Service (Russia).

35. Mykola Mykolaiovych Mykolai-chuk — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of economic and financial policy of the Odessa Regional Institute

of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

36. Edward Vazhayevych Mikeladze — Candidate of Economic Science, Professor, Tbil Abuseridze Hichaurskiy University. Faculty of Economics and Business (Georgia).

37. Michel Maffesoli — Professor of the Paris Descartes University/Paris V (Paris, the French Republic).

38. Oleksandr Volodymyrovych Molodtsov — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

39. Tymofiy Valentinovich Motorenko — Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Doctor of Philosophy, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

40. Svitlana Mykhailivna Naumkina — Doctor of Political Science, Professor of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

41. Oleksandr Mykhailovych Nepomniashchy — Doctor of science in Public Administration, Professor, Academician of Academy of building of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Honored Builder of Ukraine.

42. Larysa Mykolaivna Novak-Kaliaieva — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Dept. of Public Administration of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

43. Tetiana Vasylivna Novachenko — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of parliamentary and political management of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.

44. Vitalii Mykolaiovych Oluiko — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of Khmelnytsky regional territorial office of the Antimonopoly Committee of Ukraine.

45. Oksana Ihorivna Parkhomenko-Kutsevil — Doctor of science in Public Administration, Head of the Department of Public

Administration of the Interregional Academy of Personnel Management.

46. Konstantin Vladimirovich Pivovarov — Doctor of Science in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Human Resources Management.

47. Maria Ivanivna Piren — Doctor of Social Sciences, Professor, Head of the Dept. of the Chernivtsi National University.

48. Ruslan Mykolaiovych Plushch — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Kherson National Technical University.

49. Oleh Valentynovych Polovtsev — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Public Administration and Local Self-government of the Kherson National Technical University.

50. Oleksandr Vitaliiiovych Radchenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the University of Jan Dluosha in Czestochowa (Poland).

51. Yevhenii Viktorovych Romat — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of marketing and advertising of the Kyiv National University of Trade and Economics.

52. Olha Mstyslavivna Rudenko — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, Director of the Research Institute of Public Administration and Management of the Chernihiv National Technological University.

53. Anatolii Oleksandrovych Ruchka — Doctor of Social Sciences, Professor, Chief researcher of the Institute of Sociology of National Academy of Science of Ukraine.

54. Serhii Yehorovych Sahanienko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of public administration and local government of the Odessa Regional Institute of Public Administration under the President of Ukraine of the National of Public Administration under the President of Ukraine.

55. Maiia Volodymyrivna Sitsinska — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Philosophy and Political Science of the National University of the State Tax Service of Ukraine.

56. Alexander Anatoliiiovych Slinko — Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of political science and political administration of the Voronezh branch of the

Russian Academy of National Economy and Public Service under the President of the Russian Federation (Russia).

57. Natalia Ivanivna Sobolieva — Doctor of Social Sciences, senior researcher, leading researcher of the Institute of Sociology of National Academy of Science of Ukraine.

58. Inna Hennadiivna Surai — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Public Service of the National of Public Administration under the President of Ukraine.

59. Olena Volodymyrivna Sushyi — Doctor of science in Public Administration, Associate Professor, head of the laboratory of the Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Political Science of Ukraine.

60. Tadeusz Trocikowski — Doctor of Management Sciences, professor, corresponding member of the Regional Academy of Management, Chairman of the Regional Centre for European Integration (Poland).

61. Larysa Mykhailivna Usachenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine.

62. Alina Anatoliivna Khaletska — Doctor of science in Public Administration, Professor, Head of the Dept. of Management of Organizations and Foreign Activity of the Volyn Institute of Economics and Management.

63. Tetiana Viacheslavivna Filipenko — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Interregional Academy of Personnel Management.

64. Iryna Vitaliivna Zhukova — Ph.D. in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Professional Education and Management of the Educational Institution of the Interregional Academy of Personnel Management.

65. Olha Volodymyrivna Chervyakova — Doctor of science in Public Administration.

66. Yurii Heorhiiovych Chernyshev — Doctor of Political Science, Professor, Head of the Department of Altai State University, Director of the Altai School of Political Studies (Russia).

67. Yurii Zhanovych Shaigorodskyi — Doctor of Political Science, Associate professor, Chief Research Scientist of the I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the NAS of Ukraine.

68. Yurii Valeriiovych Shpak — Doctor of science in Public Administration, Professor of the Dept. of Economics of the enterprise of the East European University of economics and management.

69. Alina Yuriivna Yakymchuk — Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Dept. of public administration, documentation and information activities of the National University of Water Household and Environment.

70. Jautrite Briede — Doctor of Law, Professor, University of Latvia, Faculty.

ЗМІСТ

Аракелова І. О.

Дослідження впливу процесів
вимушеної міграції на окремі
соціально-демографічні показники
безпеки територій на основі
нейронних мереж 15

Богданенко А. І., Гурковський В. І.

Розробка моделей розвитку
інвестиційної діяльності в житловому
будівництві в Україні 31

Буканов Г. М.

Інструменти екологічного
менеджменту в контексті реалізації
державної екологічної політики
на регіональному рівні 42

Бурик З. М.

Стратегічне планування
розвитку територій, як інструмент
управління 53

Гнатенко В. С.

Інформаційно-економічна безпека
як фактор стабільного розвитку
держави 63

Грицишен Д. О.

Економічна злочинність як загроза
державній безпеці: сутність
та засоби протидії 75

Кива І. В.

Досвід реалізації механізмів
впливу громадянського суспільства
на державне регулювання
правоохоронної діяльності
у сучасній Україні 84

Клименко О. В.

Державне регулювання ринку
страхування у форс-мажорних
ситуаціях 95

Криничко Л. Р., Крикун О. Д., Малігон Ю. М.

Приватні медичні послуги
як об'єкт державного
регулювання 107

Кулешов В. В.

Теоретико-методологічні
засади громадського контролю
представницьких органів влади
в умовах децентралізації 120

Лис В. В.

Сучасні проблеми системи
публічного управління сферою
інституційного догляду
та виховання дітей в Україні 135

Лисенко С. О.

Майбутні тенденції
інформаційної безпеки
відповідно до технологій штучного
інтелекту 151

Михайловська О. В.

Актуальні питання громадської
активності в системі публічного
управління 164

Мурадов Рашад

До суті моделей місцевого
самоврядування в епоху
постмодернізму: постановчий
аспект 174

Палагусинець Р. В.

Пріоритети розвитку та захисту
інтелектуального капіталу
дипломатичної служби 182

Розмаріцина Н. А.

Шляхи удосконалення системи
надання адміністративних послуг
в Україні 196

Самофалов Д. О.	партнерства у сфері економіки	244
Оцінка стану та ефективності публічного управління та адміністрування комунікативної діяльності громадського здоров'я в Україні		210
Семенець-Орлова І. А., Грабовенко Н. В.	Федорова А. М. Безпекові концепції: мета та завдання для громадськості	256
Забезпечення якості вищої освіти в Україні: аспект державного (де)регулювання	Шикеринець В. В., Польова Л. В., Зарічняк А. П. Особливості реалізації органами державної влади державної політики в сфері культури на регіональному рівні	269
Станішевський В. Ю. Генезис становлення та розвитку державно-приватного		

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Прийміть найщиріші вітання з нагоди виходу ювілейного 25-го номера збірника “Публічне урядування”. За роки свого існування, збірник завоював гідне місце в українському науковому співтоваристві, ставши авторитетним, високопрофесійним, актуальним виданням, яке завжди прагне залишатися на позиціях науковості, незалежності й об’єктивності.

За ці роки, збірник перетворився у справжню “трибуну”, виступати з якої вважають справою честі видатні представники публічно-управлінської галузі, політики, громадськості. Висока якість матеріалів, виваженість і ґрунтовність підходів, достовірність інформації, що публікується — ось ті характерні риси, які відрізняють збірник.

Між колективом видання та провідними з галузі державного управління установами успішно розвивається творча співпраця. Також, авторами статей збірника неодноразово виступали керівники органів влади та місцевого самоврядування. Ці публікації незмінно викликали

широкий резонанс у науковому співтоваристві.

Ще раз, вітаючи з ювілеєм, бажаю редакційній колегії свіжих ідей і цікавих знахідок, нових авторів та читачів.

Здоров’я вам, щастя і благополуччя, дорогі колеги, подальших творчих успіхів!

**З повагою,
Президент Міжрегіональної Академії
управління персоналом,
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений працівник фізичної культури
і спорту України**

Р. Г. Щокін

ДОРОГІ КОЛЕГИ!

Щиро вітаю колектив фахового англomовного збірника із державного управління “Публічне урядування” із виходом у світ ювілейного двадцять п’ятого номера!

Це — серйозний рубіж для щоквартального видання. За час існування, у збірнику було опубліковано більше семиста наукових статей вчених і провідних фахівців із державного управління. Думаю, що один із секретів активного творчого довголіття збірника — рідкісне поєднання аналітичної глибини матеріалів і уміння їх наукового подання.

Не можна не привітати з виходом ювілейного номера і громадську наукову організацію “Всеукраїнська асамблея докторів наук із державного управління” та Міжрегіональну Академію управління персоналом, які заснували видання. Як виявилось, і вчені, і науковці, і представники влади та громадськості можуть працювати в одному стилі — наукового, зваженого, змістовного, відкритого і доброзичливого обговорення актуальних проблем галузі публічного адміністрування.

Вихід збірника “Публічне урядування” англійською та українською мовами зробив його одним з найважливіших інформаційних джерел для зворотного зв’язку з науковими установами багатьох країн світу. Збірник точно відображає реакцію професійного співтовариства на багато новацій публічно-управлінської галузі.

Сподіваюся, що у майбутньому видання отримає нову динаміку розвитку, зберігши при цьому свою конструктивну, довірчу і поважну основу.

Бажаю колективу редакції, авторам і читачам нових творчих знахідок та подальших успіхів у всіх починаннях!

**З повагою,
Головний редактор, доктор наук
з державного управління,
професор, заслужений юрист України**

Є. О. Романенко

УДК 354

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-182-195](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-182-195)

Палагусинець Ростислав Васильович,
кандидат економічних наук, заступник
керівника відділу Управління забезпечен-
ня міжпарламентських зв'язків Апарату
Верховної ради України, 01008, м. Київ,
вул. Грушевського, 5, тел.: (044) 255-30-
83, e-mail: palarost@gmail.com, [https://
orcid.org/0000-0003-1399-7164](https://orcid.org/0000-0003-1399-7164)

Палагусинець Ростислав Васильевич,
кандидат экономических наук, замести-
тель руководителя отдела Управления
обеспечения межпарламентских связей
Аппарата Верховной Рады Украины,
01008, г. Киев, ул. Грушевского, 5, тел.:
(044) 255-30-83, e-mail: palarost@gmail.com, [https://orcid.org/0000-0003-1399-
7164](https://orcid.org/0000-0003-1399-7164)

Palagusynets Rostyslav Vasyliovych,

Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Department of ensuring inter-parlia-
mentary relations of the Verkhovna Rada of Ukraine, 01008, Kyiv, Str. Hrushevskogo, 5, tel.:
(044) 255-30-83, e-mail: palarost@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1399-7164>

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Розглядаються основні аспекти, пов'язані з характеристикою та аналізом пріоритетів розвитку та захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби в Україні. Проаналізовано основні тлумачення зарубіжних вчених щодо поняття інтелектуального капіталу та його основних складових, у тому числі в контексті інтелектуального капіталу дипломатичної служби. Детально зазначено пояснення кожної складової інтелектуального капіталу та зроблено висновок, що незважаючи на розбіжності в понятті інтелектуального капіталу, зарубіжні вчені ідентично оцінюють роль та значення цієї складової в роботі, в тому числі і дипломатичної служби. Визначено, що людський капітал займає основну частину інтелектуального капіталу дипломатичної служби в Україні. Проведено аналіз зарубіжного досвіду щодо законодавчого забезпечення роботи дипломатичної служби в країнах Європейського Союзу, зокрема в Литві та Болгарії. Обґрунтовано, що використо-

вуючи моделі та підходи зарубіжних країн Європейського Союзу, як приклади, можна збудувати якісну законодавчу базу в Україні, яка буде стосуватися зокрема інтелектуального капіталу та його ролі в роботі дипломатичної служби. Детально проаналізовано нормативно-правову базу щодо захисту інтелектуального капіталу в Україні, виокремлено основні форми захисту прав інтелектуального капіталу, надано детальну характеристику кожної з даних форм та порядку дій у випадку порушення права на інтелектуальний капітал державних службовців, зокрема дипломатичних працівників Міністерства закордонних справ України. Окремо проілюстровано, що кількість бюджетних працівників дипломатичної служби не планується збільшуватися в найближчі 2 роки (до 2022 року включно). На основі проведеного аналізу та характеристики інтелектуального капіталу дипломатичної служби зроблено висновок, що Закону України “Про дипломатичну службу” № 7322 потребує певних доопрацювань, зокрема до нього мають бути включені чіткі правила, які забезпечують захист інтелектуальної власності дипломатичної служби в Україні, беручи до уваги практику деяких країн Європейського Союзу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, дипломатична служба України, Європейський Союз, Міністерство закордонних справ України, захист інтелектуального капіталу, інтелектуальний капітал дипломатичної служби.

ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ И ЗАЩИТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ

Аннотация. Рассматриваются основные аспекты, связанные с характеристикой и анализом приоритетов развития и защиты интеллектуального капитала дипломатической службы в Украине. Проанализированы основные толкования зарубежных ученых относительно понятия интеллектуального капитала и его основных составляющих, в том числе в контексте интеллектуального капитала дипломатической службы. Подробно указано объяснение каждой составляющей интеллектуального капитала и сделан вывод, что несмотря на разногласия в понятии интеллектуального капитала, зарубежные ученые идентично оценивают роль и значение этой составляющей в работе, в том числе и дипломатической службы. Определено, что человеческий капитал занимает основную часть интеллектуального капитала дипломатической службы в Украине. Проведен анализ зарубежного опыта законодательного обеспечения работы дипломатической службы в странах Европейского Союза, в частности в Литве и Болгарии. Обосновано, что используя модели и подходы зарубежных стран Европейского Союза, в качестве примеров, можно построить качественную законодательную базу в Украине, которая будет касаться в частности интеллектуального капитала и его роли в работе дипломатической службы. Детально проанализировано нормативно-правовую базу по защите интеллектуального капитала в Украине, выделены основные формы защиты прав интеллектуального капитала, предоставлено подробную характеристику каждой из данных форм и порядка действий в случае нарушения

права на интеллектуальный капитал государственных служащих, в частности дипломатических работников Министерства иностранных дел Украины. Отдельно проиллюстрировано, что количество бюджетных работников дипломатической службы не планируется увеличиваться в ближайшие 2 года (до 2022 года включительно). На основе проведенного анализа и характеристики интеллектуального капитала дипломатической службы, сделан вывод, что Закон Украины “О дипломатической службе” № 7322 требует определенных доработок, в частности в него должны быть включены четкие правила, которые обеспечивают защиту интеллектуальной собственности дипломатической службы в Украине, учитывая практику некоторых стран Европейского Союза.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, дипломатическая служба Украины, Европейский Союз, Министерство иностранных дел Украины, защита интеллектуального капитала, интеллектуальный капитал дипломатической службы.

PRIORITIES FOR THE DEVELOPMENT AND PROTECTION INTELLECTUAL CAPITAL OF THE DIPLOMATIC SERVICE

Abstract. The article deals with the main aspects related to the characteristics and analysis of the development and protection priorities of the intellectual capital of the diplomatic service in Ukraine. The main interpretations of foreign scientists regarding the concept of intellectual capital and its main components are analyzed, including in the context of the intellectual capital of the diplomatic service. An explanation of each component of intellectual capital is given in detail and it is concluded that despite the disagreements in the concept of intellectual capital, foreign scientists equally assess the role and importance of this component in the work, including the diplomatic service. It is determined that human capital occupies the bulk of the intellectual capital of the diplomatic service in Ukraine. The analysis of foreign experience of legislative support for the work of the diplomatic service in the countries of the European Union, in particular in Lithuania and Bulgaria. It is substantiated that using the models and approaches of foreign countries of the European Union, as examples, it is possible to build a high-quality legislative framework in Ukraine, in particular, it will concern intellectual capital and its role in the work of the diplomatic service. The regulatory framework for the protection of intellectual capital in Ukraine is analyzed in detail, the main forms of protection of intellectual capital rights are highlighted, a detailed description of each of these forms and procedures is provided in case of violation of the intellectual capital rights of civil servants, in particular diplomatic employees of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. It is separately illustrated that the number of budget employees of the diplomatic service is not planned to increase in the next 2 years (until 2022 inclusive). Based on the analysis and characteristics of the intellectual capital of the diplomatic service, it was concluded that Law № 7322 “On the diplomatic service” requires certain improvements, in particular, the law should include clear rules that ensure the protection of intellectual pro-

perty of the diplomatic service in Ukraine, taking into account the practice of some countries of the European Union.

Keywords: intellectual capital, diplomatic service of Ukraine, European Union, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, protection of intellectual capital, intellectual capital of diplomatic service.

Постановка проблеми. Інтелектуальний капітал дипломатичної служби в Україні є дуже значимим, оскільки всі напрацювання, бачення та результати роботи дипломатичної служби відіграють одну із ключових ролей в міжнародній політиці, зокрема міжнародній політиці Європейського Союзу. Механізми захисту інтелектуального капіталу відіграють значну роль у процесі роботи дипломатичної служби. Тому дуже важливо мати правове підґрунтя такого захисту, яке розроблене та ухвалене на найвищому, державному рівні. На превеликий жаль, Україна не демонструє значного покращення у сфері захисту прав інтелектуальної власності, при цьому державні органи подають поганий приклад у контексті дотримання законодавства у цій сфері. Саме недотримання законодавства збільшує ризики щодо унеможливлення повного захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби в Україні і саме мінімізація цього ризику є основним пріоритетом розвитку та, власне, захист інтелектуального капіталу дипломатичної служби України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темі характеристики та аналізу основних пріоритетів розвитку та захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби присвячена велика кількість наукових

публікацій. Значну увагу дослідженню питань, пов'язаних з інтелектуальним капіталом, зокрема його захистом у дипломатичній службі, приділили такі зарубіжні вчені: Е. Брукінг, Д. Даффі, К.-Е. Свейбі, Л. Мелоун, Л. Едвінссон, Д. Лонг, П. Рей, Дж. Гелбрейт та ін. Серед вітчизняних науковців дослідженню цієї проблематики присвячені роботи таких науковців, як С. М. Ілляшенко, Т. Полтавець, С. В. Захарін, М. А. Байков, А. А. Казарян, В. П. Семиноженко, Л. Г. Мельник, А. А. Чухно, В. М. Геєць та ін.

Незважаючи на численні та вагомі дослідження, не всі аспекти цієї актуальної теми з'ясовано та достатньо обґрунтовано.

Мета статті. Характеристика та аналіз пріоритетів розвитку та захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява поняття інтелектуального капіталу практично збігається з початком створення та розбудови новітньої економіки, де основним ресурсом є саме знання, здатні створювати інтелектуальний капітал. Інтелектуалізація державних органів, зокрема дипломатичної служби України, стає дедалі об'єктивнішим процесом розширення умов використання інтелектуальних можливостей працівників, надаючи

праці інтелектуально-інноваційного характеру, що в кінцевому підсумку забезпечує виконання завдань пришвидшення розвитку та захисту інтелектуальної думки.

Незважаючи на відсутність єдиної спільної думки про визначення елементів інтелектуального капіталу, переважна більшість зарубіжних науковців і практиків сходяться на тому, що інтелектуальний капітал є системою певних складових, сукупністю взаємозв'язаних та взаємоповнюючих елементів. Зрозуміло, що складові інтелектуального капіталу неоднорідні внаслідок неоднорідності самого знання. Незважаючи на те, що всі вони породжені людським інтелектом, одні з них існують у вигляді знань, невіддільних від індивідуумів, які ними володіють, а от інші утворюють, прямо кажучи, умови застосування цих знань для підвищення продуктивності праці та розвитку дипломатичної служби в Україні [1].

Враховуючи той факт, що знання є неоднорідними, елементи інтелектуального капіталу мають свою класифікацію. Наприкінці минулого століття К.-Е. Свейбі розробив розгалужену структуру інтелектуального капіталу, визначивши його — нематеріальним активом. Перш за все слід

відзначити, що автор відносить до інтелектуального капіталу три компоненти, а саме [2]:

1) індивідуальну компетентність (людський капітал);

2) внутрішню структуру інституції;

3) зовнішню структуру інституції.

Дане дослідження зумовило подальші спроби систематизації чинників та елементів, що створюють інтелектуальний капітал. Наприклад, переважно всі дослідники погодилися зі схемою К.-Е. Свейбі, що включає крім людського капіталу, також ще і зовнішні та внутрішні інтелектуальні чинники інституцій. Прикладом може виступати структура інтелектуального капіталу, запропонована Е. Брукінгом та Е. Мотта [3].

Автори визнають суперечність концепції інтелектуального капіталу з бухгалтерськими методами, які традиційно використовуються відносно розрахунків нематеріальних активів. До інтелектуального капіталу інституцій дослідники відносять ринкові активи, активи інтелектуальної власності та інфраструктури, людський капітал (рис. 1).

Активи ринку — це нематеріальні активи дипломатичної служби, що визначають її положення на ринку

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу компанії (Е. Брукінг, Е. Мотта)
Джерело: [2].

(Міністерство закордонних справ України, різного роду сприятливі угоди і контракти).

Активи інтелектуальної власності визначаються як інтелектуальна власність, що належить дипломатичній службі при Міністерстві закордонних справ України і захищається законом (патенти, закони, авторські права).

Активи інфраструктури є інтелектуальними активами, які сприяють функціонуванню дипломатичної служби при Міністерстві закордонних справ України (філософія управління, корпоративна культура, процеси управління та ін.).

Людські активи (людський капітал) — це використовувані дипломатичною службою при Міністерстві закордонних справ України знання та вміння, які належать службовцям, починаючи від рядових аналітиків Міністерства закордонних справ України, закінчуючи радниками, що беруть безпосередню участь у переговорах та власне Міністром закордонних справ України [4].

У більш систематизованому вигляді схема інтелектуального капіталу дана Л. Едвінссоном та М. Ме-

лоуном. В інтелектуальному капіталі вони чітко розмежовують дві головні складові: людський капітал і структурний капітал, чітко визначаючи при цьому їх зміст (рис. 2).

Перший елемент втілений у самих державних службовцях дипломатичної служби при Міністерстві закордонних справ України та їх колективах у вигляді знань, досвіду, навичок, конкурентних властивостей, здібностей до нововведень, а також у культурі державного управління та внутрішніх цінностях.

Людський капітал, за Л. Едвінссоном, — сукупність знань, практичних навичок і творчих здібностей службовців дипломатичної служби при Міністерстві закордонних справ України, прикладених до виконання поточних задач. Інші його складові — культура праці й загальний підхід до справи та моральні цінності. Людський капітал — це сукупна величина інвестицій у навчання, здібності службовця [2].

На нашу думку, головною складовою інтелектуального капіталу є людський капітал — сукупність знань, навичок, умінь та здібностей. Саме ця складова інтелектуального

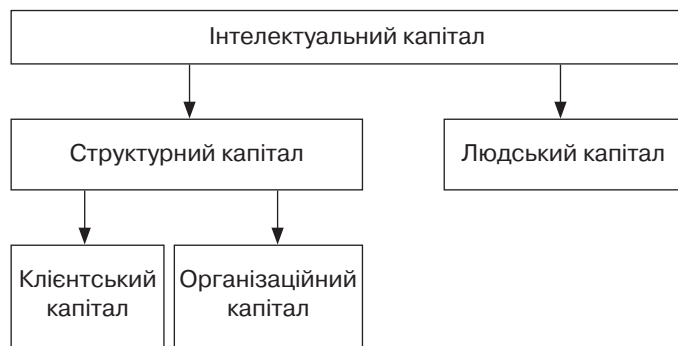

Рис. 2. Структура інтелектуального капіталу (Л. Едвінссон, М. Мелоун)
Джерело: [2].

капіталу займає найбільшу частку в дипломатичній службі при Міністерстві закордонних справ України. Ця група знань, які мають у своєму розпорядженні працівники, може бути продемонстрована, але її важко виділити. Передача таких знань може здійснюватися шляхом демонстрації або навчання на робочому місці, при проведенні зустрічей, переговорів. Такі знання важко захистити. Одного разу передавши їх, власник не зможе контролювати використання цих знань. Людські ресурси — найбільш активна і динамічна компонента інтелектуальних можливостей, є основою всіх складових інтелектуального капіталу [2].

У сучасних умовах неймовірно зростає роль високоосвіченої людської особистості, здатної не тільки сприймати раніше накопичене наукове знання, але й узагальнювати, аналізувати, створювати нові знання з подальшим їх використанням у безпосередній роботі дипломатичної служби при Міністерстві закордонних справ України.

Дипломатична служба України створена за умов пострадянського періоду та зберегла деякі чинники дипломатії, що була до 1990 р., особливо, пряmlinійність системи такого управління; часткове блокування інформації в обігу і її рівень захисту, який є незадовільним; незначний зв'язок МЗС та дипломатичної служби зі службами при державному управлінні; а також проблеми фінансів та кадрів. Реформа дипломатичної служби та законодавче регулювання великої кількості запитань, що пов'язані з професійною діяльністю державних службовців, є особливо

вагомою та непохитною складовою теперішньої державної політики в Україні. [5].

Верхована Рада України 5 квітня 2018 р. прийняла Закон “Про дипломатичну службу” № 7322 [6]. За цей Закон проголосувало парламентська більшість депутатів. Регулювання даного Закону, з точки зору права, відбувається на основі правових норм Віденської конвенції (1961 р.) про дипломатичні зносини, Віденської конвенції (1963 р.) про консульські зносини, Конституції України та інших актів. Закон “Про дипломатичну службу” містить 10 розділів, перехідних та заключних положень. Вагомим недоліком, на нашу думку, є саме те, що в ньому не міститься обґрунтування щодо розвитку та, особливо, захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби в Україні.

Такі закони беруться за основу в переважній більшості країн Європи, де відповідно орієнтиром є саме положення та основні принципи Віденської конвенції 1961 р. Дана конвенція є відкритою для підпису з боку всіх держав-учасниць Статуту Міжнародного Суду, всіх держав-членів ООН, а також держав, що запрошені Генеральною Асамблеєю ООН бути учасниками Конвенції. Таких держав, загалом, є 179.

У Віденській конвенції чітко прописані основні правила поведінки та обміну офіційних послів між двома країнами. Ця Конвенція може гарантувати, що всі дипломати беззаперечно виконуватимуть обов'язки, покладені на них, без будь-яких загроз впливу уряду країни — приймаючої сторони і вважається основою

для проведення зовнішніх переговорів та зовнішньої співпраці. Також відповідно до Конвенції дипломати мають чітко дотримуватися всіх законодавчих норм країни, яка виступає як приймаюча, і у разі, якщо буде виявлено певне порушення щодо такого дотримання, можлива негайна депортація дипломати з приймаючої країни. У тому випадку, якщо в Конвенції не вказано відповіді на конкретну дипломатичну проблему, слід використовувати основне право [5].

Віденська конвенція займає вагоме місце у дипломатичній службі Литви. Посилаючись на Закон Литви “Про дипломатичну службу” від 29.12.1998 р. № VIII-1012, дипломатична служба є беззаперечною складовою всієї державної служби країни, яка підпорядковується Президенту, Сейму та Уряду Литви. У даному Законі мова йде про створення дипломатичної служби та її правове функціонування, про права та статус сімей дипломатів та можливість отримання соціальних гарантій для них. Фінансуються дипломатичні установи та дипломатичні місії за рахунок державного бюджету Литви. Персонал консульських, державних установ має певний імунітет та бонуси, що вказані у Віденській конвенції про консульські зносини. Відповідно до ст. 18 Закону Литви “Про дипломатичну службу” є ряд встановлених вимог до осіб, які займають та можуть бути обрані на дипломатичну службу. Громадянин, який працює дипломатом, повинен бути не старший 62 років та 6 місяців, але є також і виключення, коли особи і старшого віку можуть працювати дипломатичними представниками Литви певний

проміжок часу. Така норма і право погоджується Президентом Литви та Міністром закордонних справ [5].

Зарахування на службу в Литві проходить тільки відповідно до конкурсів (конкурсна основа). Особа, яка хоче претендувати на посаду, обов’язково повинна бути з Литви та мати громадянство цієї країни, хорошу репутацію, знати та вільно спілкуватися на, мінімум, двох іноземних мовах, а також мати право на отримання державної, секретної інформації. Ні одна особа, яка є задіяною у корупції, або будь-коли була причетна до вчинення кримінального злочину проти своєї країни чи громадян держави, ніколи не буде мати можливість отримати державне місце в дипломатичній службі Литви. Для дипломатів є випробувальний період, тривалістю 1 рік, хоча даний період може бути зменшений за рішенням Міністра закордонних справ до 3 місяців у разі, якщо дипломат показує хороші результати роботи. Варто зазначити, що дипломати не мають права бути залучені до будь-якої роботи протягом часу перебування на державній службі [7].

Парламент Болгарії, ще у 2007 р. погодив подібний Закон, як у Литві. У Законі говориться, що дипломати обираються за допомогою публічного, відкритого конкурсу. Особи, які є переможцями такого конкурсу, автоматично зараховуються на державну службу, маючи посаду помічника та випробувальний період до 18 місяців. Після одного року роботи новий працівник повинен успішно пройти іспит, за результатами якого отримати вищий дипломатичний ранг — аташе. Якщо іспит складений невда-

ло за першого разу, є можливість повторної його здачі через 6 місяців. Якщо і з другого разу вказаний іспит не був складений успішно — ділові відносини з таким державним службовцем припиняються без додаткових попереджень [5].

Щоб стати дипломатичним службовцем, слід мати наступні якості та відповідати вимогам [5]:

- 1) бути громадянином Болгарії чи ЄС;
- 2) вільно розмовляти мінімум 2 мовами;
- 3) мати освіту магістра;
- 4) бути комп'ютерно грамотним;
- 5) не мати будь-яких хронічних психічних захворювань.

Відповідно до ст. 34 дипломатичні службовці мають градацію свого ранку, який надається та показує кар'єрні заслуги та кар'єрний ріст відповідно до самої оцінки виконання працівником своїх державних обов'язків, а також професійного досвіду (в роках, місяцях) на державній службі. Щоб отримати вищий (наступний) дипломатичний ранг, слід пройти стажування на попередньому рангу, яке є обов'язковим.

Слід вказати, що дипломати не мають права бути залучені до будь-якої політичної партії чи організації протягом часу перебування на державній службі [5].

Протягом всієї тривалості періоду дипломатичної служби, державний службовець має також отримувати надбавки чи додаткові премії, які нараховуються окремо від заробітної плати. Сума надбавок та премій залежить від сім'ї службовця та його положення чи дипломатичного рангу. Дана сума нараховується та

затверджується з боку Ради Міністрів.

Також, під час служби службовець може додатково отримати компенсацію, що покриває в приймаючій державі оплату за навчання його дітей [5].

У законодавстві України слід виокремити дві основні форми захисту прав та інтелектуального капіталу [8]:

- 1) юрисдикційну;
- 2) неюрисдикційну.

Юрисдикційна форма — є дієвою, коли державний службовець надає звернення до державних органів чи суду щодо отримання захисту відносно порушення його прав. Ці органи, у свою чергу, уповноважені вжити всі необхідні заходи, щоб відновити порушені права державного службовця. У рамках даної форми захисту слід також окремо виділити судовий і адміністративний порядки захисту порушених прав інтелектуального капіталу.

За судовим порядком захист прав інтелектуального капіталу та охоронюваних законом інтересів здійснюється судом. Переважна більшість таких спорів розглядається місцевими судами. За згодою учасників, спір між ними може бути переданий на розгляд третейського суду. Спори, які виникають між фізичними особами, розглядаються місцевими судами.

Адміністративна форма — це адміністративний порядок їх захисту. У даному випадку працівник направляє звернення до відповідного державного органу, зокрема до Державного департаменту інтелектуального капіталу Міністерства освіти і науки

України, або до вищого органу відповідача, який за необхідністю може надати такий захист.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуального (зокрема, людського) капіталу передбачає, що державні службовці діють самостійно, без звернень до суду чи відповідних компетентних державних органів щодо захисту своїх прав інтелектуального капіталу.

Як приклад, може бути відмова щодо здійснення певних дій, які не вказувалися при укладанні ліцензійного договору, або навіть відмова від виконання всіх положень договору загалом.

Визначені засоби щодо самозахисту не мають бути суперечливими до законів України та до будь-яких моральних засад. Більше того, способи провести самозахист повинні бути ідентичні до законодавчих, правових норм, відповідати тим правам, які саме були порушені, а також призводити саме до тих наслідків, які виникли як результат такого порушення. Яким саме способом здійснювати захист, державний службовець вибирає самостійно, що і вказує при укладанні договору та актів цивільного законодавства.

До юрисдикційної форми захисту прав можна віднести [8]:

- 1) цивільно-правову;
- 2) кримінально-правову;
- 3) адміністративно-правову.

Цивільно-правова форма захисту прав інтелектуального капіталу — це, насамперед, прававі та матеріальні заходи, що несуть примусовий характер та передбачені законом. Вони покликані допомагати у здійсненні визнань або відновленні порушених

прав інтелектуального капіталу, припиненні правопорушення.

Спори, що пов'язані з порушенням прав інтелектуального капіталу в Україні, розглядаються загальними, господарськими та адміністративними судами. Справа в суді порушується на підставі позовної заяви, яка подається в письмовій формі особою, права якої порушено. Як правило, позови до фізичної особи подаються в суд за місцем її проживання, а до юридичних осіб — за їхнім місцезнаходженням. Загальними цивільно-правовими способами захисту прав, що поширюються також і на захист прав інтелектуального капіталу, є [8]:

- 1) обґрунтування прав;
- 2) обґрунтування правочину недійсним;
- 3) блокування дії, що порушує права;
- 4) відновлення порушеного становища;
- 5) виконання обов'язку, в т. ч. примусово;
- 6) зміни в правовій формі;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків майнової шкоди;
- 9) відшкодування немайнової шкоди.

Суд може захистити права інтелектуального капіталу іншим цивільно-правовим способом, що встановлений договором чи законом. Цей перелік доповнений положеннями, які стосуються виключно порушення прав інтелектуального капіталу.

Власнику прав інтелектуального капіталу надається можливість вибору способу захисту порушених прав. Наприклад, він вправі на власний розсуд вимагати або відшкодування

заподіяних збитків, або стягнення на свою користь доходу, одержаного правопорушником внаслідок правопорушення, або виплати компенсації. Якщо порушено немайнові права інтелектуального капіталу, зокрема, елементів людського капіталу, то така моральна шкода відшкодовується грошми або в інший спосіб [9].

При визначенні розмірів збитків, які мають бути відшкодовані особі, права інтелектуального капіталу якої порушено, а також для відшкодування моральної шкоди суд зобов'язаний виходити із суті правопорушення, майнової і моральної шкоди, завданої особі, яка є власником прав інтелектуального капіталу, а також із можливого доходу, який могла б одержати ця особа [10].

Таким чином, маємо ряд нормативно-правових та законних можливостей захисту інтелектуального капіталу, в тому числі, що стосується і набутого інтелектуального капіталу з боку дипломатичної служби Міністерства закордонних справ України.

Слід зауважити, що людський ресурс дипломатичної служби Міністерства закордонних справ України, який, як зазначалося раніше, є основоположною складовою інтелектуального капіталу, практично не змінюється з року в рік, більше того, прогноуються на рівні 2019 р. і надалі (рис. 3).

З боку Кабінету Міністрів України проводиться робота щодо проекту "Національної стратегії розвитку сфери інтелектуального капіталу в Україні терміном до 2020 року", що в найближчій перспективі дасть можливість підвищувати економічну, правову, інституційну та соціальну базу до рівня Європейського Союзу та дасть змогу повністю використовувати продукти інтелектуального капіталу, в тому числі і в роботі дипломатичної служби України [12].

Наявність Нової національної стратегії підкреслює прагнення

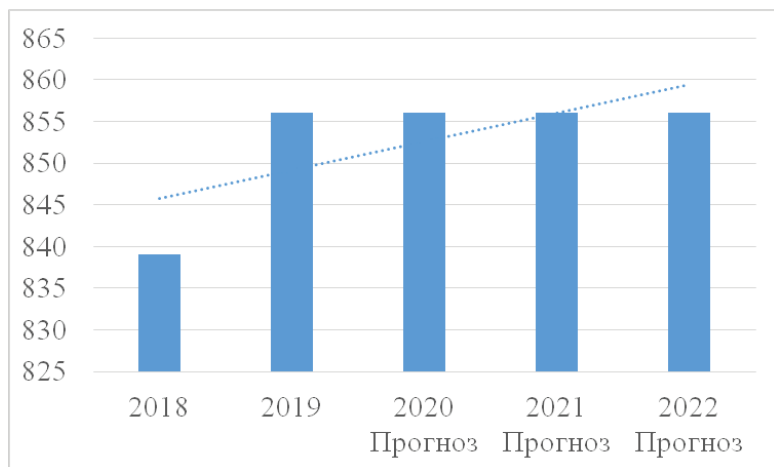

Рис. 3. Динаміка зміни чисельності зайнятих дипломатичних працівників у бюджетних установах

Джерело: [11].

України зміцнити інститут інтелектуального капіталу та рухає Україну до правового рівня Європейського Союзу в рамках даного питання. Робота над Національною стратегією розвитку сфери інтелектуального капіталу є безумовним продовженням всього процесу удосконалення цієї сфери інтелектуального капіталу в Україні, що відбувалася в рамках реалізації Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуального капіталу та спричинено необхідністю вагомих змін, спрямованих на використання інтелектуального капіталу як стратегічного ресурсу підвищення конкурентоспроможності дипломатії України та інтеграції України в Європейський Союз.

Висновки. На сьогодні інтелектуальний капітал дипломатичної служби Міністерства закордонних справ України є підґрунтям для якісної роботи та врешті решт, виступає як допомога дипломатичній службі, в отриманні необхідного результату для України при переговорах, зустрічах, дискусіях. В Україні діяльність дипломатичної служби регулюється зокрема Законом “Про дипломатичну службу” № 7322. На жаль, цей Закон не містить опису та характеристик, які є пріоритетами розвитку та захисту інтелектуального, зокрема людського капіталу дипломатичної служби України. Тим не менш, в Україні є потужна нормативно-правова база щодо захисту прав інтелектуального капіталу, юридичні ресурси якої дають можливість державному службовцю захищати свої права на людський капітал. Ми вважаємо, що одне з першочерго-

вих завдань, при перегляді Закону “Про дипломатичну службу” № 7322 є включення до нього конкретних норм і правил захисту інтелектуального капіталу дипломатичної служби України з різних нормативно-правових документів.

Особливу увагу слід також звернути на практику та досвід із захисту інтелектуального капіталу в країнах Європейського Союзу. Зокрема це стосується Литви та Болгарії. Зарубіжний досвід доводить, що загальноприйняті міжнародні норми імplementовані у національне законодавство без додаткових ускладнень, підтверджують свою ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гава Ю. В.* Інтелектуальний капітал — шлях до економічного зростання України // Актуальні проблеми економіки. 2006. № 4. С. 129–134.
2. *Попело О. В.* Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект і сучасні тенденції розвитку в Україні // Економіка і регіон. 2015. № 2 (51). С. 66–78.
3. *Чухно А. А.* Інституціонально-інформаційна економіка: підручник / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко / за ред. А. А. Чухна. К.: Знання, 2010. 687 с.
4. *Бутко М. П.* Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору : монографія / М. П. Бутко, О. В. Попело; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. Ніжин: ТОВ “Аспект-Поліграф”, 2014. 372 с.
5. *Полтавець Т.* Дипломатична служба в Україні та за кордоном // Громадська думка про правотворення. 2018. № 8 (152). С. 11–14.

6. Верховна Рада України, ЗУ “Про дипломатичну службу” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>
7. Малишко О. В. Про європейський формат системи показників вимірювання цінності інтелектуального капіталу регіонального наукового центру // Актуальні проблеми економіки. 2013. № 11. С. 162–173.
8. Доріс Лонг. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування / Доріс Лонг, Патриція Рей, В. О. Жаров, Т. М. Шевелева, І. Е. Василенко, В. С. Дроб’язко // Практичний посіб. К.: К.I.C., 2007. 448 с.
9. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: у 3 т. / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. К.: Фенікс, 2007. Т. 1. С. 194–209.
10. Мамонтова Н. А. Управління вартістю інтелектуального капіталу: теорія і практика // Актуальні проблеми економіки. 2009. № 12. С. 13–18.
11. Міністерство закордонних справ України “Бюджетний запит на 2020–2022 роки індивідуальний, Форма 2020-2” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/budget2020/forma-2.pdf>
12. Стадник О. І. Реалізація угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у сфері інтелектуальної власності // Економічні науки. 2016. № 3 (60). С. 206–211.
1. Butko M. P., Popelo O. V. (2014), *Intelektualny capital yak chinnyk modernizatsii regionalnogo ekonomichnogo prostoru* [Intellectual capital as a factor in the modernization of the regional economic space], Kyiv, Ukraine.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine “About the diplomatic service”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text> (Accessed 02 of September 2020).
3. Gava U. V. (2006), *Intelektualny capital – shliakh do ekonomichnogo zrostan-nya Ukrainy* [Intellectual capital is the way to Ukraine’s economic growth], Aktualny problemy ekonomiky, Kyiv, Ukraine.
4. Doris Long P. Rey, Zharov V. O., Sheveleva T. M., Vasylenko I. E., Drob-yasko V. C. (2007), *Zakhyst prav intelektualny vlasnosti: normy mizhn-arodnogo i natsionalnogo zakonodavs-tva ta ih pravozastosuwannya* [Protection of intellectual property rights: norms of international and national legislation and their law enforcement], Kyiv, Ukraine.
5. Malyshko O. V. (2013), *Pro evropeyskii format systemy pokaznykiv vumiruvannya tsinnisty intelektual-nogo kapitalu regionalnogo naukovo-go tsentru* [On the European format of the system of indicators for measuring the value of intellectual capital of a regional research center], Aktualny problemy ekonomiky, Kyiv, Ukraine.
6. Mamontova N. A. (2009), *Upravlin-nya vartistu intelektualnogo capital: teoriya i practyca* [Intellectual capital value management: theory and practice], Aktualny problemy ekonomiky, Kyiv, Ukraine.
7. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2020), “Budget request for 2020-2022, individual, Form 2020-2”, available at: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/budget2020/forma-2.pdf> (Accessed 03 September 2020).

REFERENCES

1. Butko M. P., Popelo O. V. (2014), *Intelektualny capital yak chinnyk mod-*

8. Poltavets T. (2018), *Dyplomatychna sluzhba v Ukrainy i za kordonom* [Diplomatic service in Ukraine and abroad], Gromadska dumka pro pravotvorennia, Kyiv, Ukraine.
9. Popelo O. V. (2015), Intelektualniy capital: tepretychniy aspect i suchasny tendentsii rozvytku v Ukrainy [Intellectual capital: theoretical aspect and current trends in Ukraine], *Ekonomika i region*, Kyiv, Ukraine.
10. Stadnyk O. I. (2016), Realizatsiya ugody pro asotsiatsiu mizh Ukrainou ta Evropeiskym souzom u sferi intelektualnoi vlasnosti [Implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in the field of intellectual property], *Ekonomichny nauky*, Kyiv, Ukraine.
11. Geets V. M., Semynozhenko V. P., Kvasuk B. E. (2007), *Strategichny vyklyky XXI stolitya v suspilstvi ta ekonomitsi Ukrainy* [Strategic challenges of the XXI century to the society and economy of Ukraine], Kyiv, Ukraine.
12. Chukhno A. A., Leonenko P. M., Ukhimenko P. I. (2010), *Instytutsiino-informatsiyna ekonomika: pidruchnyk* [Institutional and information economics: a textbook], Znannya, Kyiv, Ukraine.